

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم
بدین بوم و برزنده یک تن مباد
از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Ideological

مسائل ایدئولوژیک

محمد هارون خپل شعشی

۰۷ دسمبر ۲۰۱۲

د

علي محمد مُخلص
عرفاني فرهنگ

د

محمد هارون خپل شعشی
لیکنه او خپرنه

۷۰

۱۳۸- لدني پوهه : وگورئ : پوهه او عقل

۱۳۹- لوح المحفوظ/ لوح محفوظ :

د اسلامي روايتو له مخي « لوح محفوظ » هغه لوحه ده، چي په اووم اسمان كي ايښوول سوي ده؛ او د تېرو او راتلونكو پېښو ټول څرنگوالي پكښي كښل سوي دي . « لوح محفوظ » د حكيمانو په اصطلاح فعال عقل، اول عقل يا كُلي نفس ته ويل كيږي . دا اصطلاح په تصوف او عرفان كي د الهي انوارو و هغي درجي يامرتبي ته وايي، چي دكائناتو د پيدايښت په يوه پړاو كي تجلا مومي ۱ .

مفكر عرفاني لارښود _ عزيزالدين بن محمد نسفي (۶۳۰- ۷۰۰ هـ ق) په خپل لور عرفاني اثر « انسان الكامل » كي د لوح محفوظ په اړه داسي ليكي : « دجبروت عالم دوه مخه لري . يو مخ يې د خدای او بل مخ يې د ملك او ملكوت و خواته دي . هغه مخ، چي (چي يې) د خدای خوا ته دي، د لوح محفوظ په نامه ياديري . دا لوحه د خدای كتاب هم بولي . هر څه چي وه او سته، گرده د جبروت په عالم كي ليكل سوي دي ۲ .

« شېخ نسفي، د جبروت هغه مخ ، چي د ناسوت او ملكوت خواته څېرمه دي، د ميشواني په نامه يادوي؛ ځكه د ده په اند، د مفرداتو او مركباتو عالمونه ټول له جبروت څخه پيداسوي دي . په جبروت كي هرڅه پته او كُلي بڼه لرله ۳ . شېخ نسفي، د همدې لور فلسفي او عرفاني اثر په يوه بله برخه كي د الهي عالمو علوي سفلي (عليا او سفلا) وېش ته په پاملرني سره، علوي عالمونه د سفلي عالم « لوح محفوظ » گڼي . د ده نظريو له مخي، د جبروت په علوي عالم (لوح محفوظ) كي، هر څه په كُلي ډول ليكل سوي دي؛ او د يوه لنډ كتاب بڼه لري، چي جزييات يې د ملكوت او شهود په عالموكي له گردو تفصيلاتو سره بيان سوي دي . له دې كبله، مور د دې شيانو

او پېښو په اړه د واک او اختیار خاوندان یوو ۴ . شېخ نسفي، د جبروت د عالم د بشپړتوب او تفصیل په باب، د سپېڅلي قرآن د انعام د سوري د نه پېنځوسم آيت (۶ : ۵۹) يوي برخي ته اشاره کړي ده . په دې مبارک آيت کي داسي راغلي دي : « . . . ولارطب ولايابس الا في کتب مبین » ياني داسي هيڅ لوند او وچ نسته، چي په مبین کتاب (لوح محفوظ) کي نه يي (وي) . په دې ډول گورو، چي د قرآني نصوصو پر بنسټ ، الهي کلام په لنډه توگه د ټولو کایناتو د « لوح محفوظ » په مانا تفسير سوئ دئ . د شېخ نسفي له همدې استدلال څخه داسي نتیجه اخلو، چي « لوح محفوظ » د کایناتو د هر شي په باره کي هغه عمومي، کلي او لنډ بيان دئ، چي د جبروت په ناپايه عالم کي ليکل سوئ دئ .

په ځينو عرفاني ډکتورينو کي ويل کيږي، چي « لوح محفوظ » له داسي سپيني مرغلري جوړه لوحه ده، چي اورډوالی يي له مخکي څخه تر اسمانه؛ او بر يي له ختيځه تر لوېديځه پوري دئ . دا لوحه په اووم اسمان کي ايښوول سوې ده . د شيطانانو له هر ډول لاس وهني او د ډېرښت او کمښت ستونزو خوندي ده . خدای تعالی، په خپل قلم د هر شي ټول څرنگوالی پکښي ليکلی دئ . د حکيمانو په نظر « لوح محفوظ » فعال عقل دئ . د صوفيانو په نظر، هغه الهي نور دئ، چي ټول موجودات پکښي کښل سوي دي ۵ .

زموږ فکور عرفاني شاعر، علي محمد مخلص، په خپل پښتو ديوان کي له قرآني زده کړو او لارښوونو سره سم « لوح محفوظ » د کتابو مور يا هغه لوحه بولي، چي د هر شي حقيقت او جوهر پکښي خوندي دئ . د ده د عرفاني نړی ليد له مخي، يوازي د بي مثله زړه خاوندان (صاحبدلان) د « لوح محفوظ » يا « أم الكتاب » لوره عرفاني مرتبه مومي :

چي بي مثله زړه حاصل که صاحبدل شي

صاحبدل ته گشاده د حکمت باب که

تر دا لويه مرتبه په جهان نشته

چي يي زړه لوح المحفوظ ام الكتاب که

د نورو مالوماتو دپاره وگورئ : د « عالم او د هغه ډولونه » تر سرليک لاندي د ناسوت عالم، د ملکوت عالم، د جبروت عالم، د لاهوت عالم، د هستی اونپستی يا د وجود او عدم عالم، علوي او سفلي عالم، د وحدت او کثرت عالم، بسيط او مرکب عالم، لوی او کوچنی يا کبير او صغير عالم .

لمنليکونه

۱ عميد ۳ : ۲۱۲۳ .

۲ نسفي، انسان الكامل ۳۹۱ .

۳ نسفي، انسان الكامل ۳۹۱ .

۴ نسفي، انسان الكامل ۲۱۱ .

۵ وردی، « تعليقات، » زبدة الحقايق ۱۳۳ .

پاته لري